

УКРАЇНСЬКА СПРАВА

„UKRAJINSKA ZPRAVA“.

БЮЛЕТЕНЬ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІТИЧНОГО, ЕКОНОМІЧНОГО
Й КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ

МІСЯЧНИК

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ

РЕДАКЦІЯ-АДМІНІСТРАЦІЯ PPAHA XVI. NA PLANÍ č. 2056.

Передплата:
в ЧСР — річно
Кч: 12, за кор-
доном річно
Кч: 18.

Рік II.

30. квітня 1934.

Число 4.

Инж. Л. Костарів.

Політичний огляд.

(Politický přehled.)

Черговими політичними сенсаціями минулого місяця були: загострення переговорів про роззброєння, чи певніша треба казати про озброєння; заява японської дипломатії про „виключне право Японії на контролю Китайських справ“ і візита французького міністра закордонних справ Барту до держав середн. Європи: Польщі й ЧСР.

В остатнім розрахунку — всі ці події точаться коло однієї вісі — та боротьби за престиж Ліги Націй і за збереження сучасного міжнародного політичного стану в Європі. Питання роззброєння давно вже відійшло від того першого змісту, який хотіли надати йому ініціатори. Завданням перших конференцій по роззброєнню було: при збереженні стану армій переможених в світовій війні держав, що їм призначений мирними договорами, досягти максимуму роззброєння переможців, при якому було б гарантовано післявоєнне статускве в Європі.

Тоді не рахувалися ще з тим, що з часом переможені держави настільки оправляться від наслідків програної війни і настільки зміцніють, що будуть в стані фактично анулювати пакти мирних договорів і не боятися при тому жадних репресалій з боку переможців. Не рахувалися з тим, бо і табор переможців тоді був ще монолітним, і внутрішній стан переможених держав примушував їх уряди звертати на себе всю їх увагу.

Інакше стоить справа на сьогодні. Час майже вилікував рани, що були нанесені світовою війною, по крайности однаково, як переможців так і переможених; наслідки післявоєнної економічної кризи несуть рівно обидва табори, але національне піднесення, що викликано поразкою і „обмеженням в правах“ переможених, робить їх уряди сильнішими і більше незалежними в галузі зовнішньої політики. І наколи Австрія, Мадяричина й Болгарія — не уявляють ще самі собою сили, що може противостати мирним договорам, продиктованим їм переможцями — то Німеччина на сьогодні вже такою не є. „Німеччина зі своїм 65 мільоновим населенням, каже п. президент Т. Масарик, європейська держава після ССРСР... Крім того національ-соціалізм ввів в догму перевагу германської раси над всіма іншими: коли таку віру ісповідує 65 мільонів людей, вона може завести далеко. Німці

говорять: „до цього часу Європою керувала Франція, відтепер будемо керувати ми“... Ні, треба визнати, що німці є однією з трудніших проблем Європи“. (Інтервю в амер. „Ентрансжан“).

Трудність німецької проблеми ще збільшується тим, що німці спромагаються зорганізувати і інших „переможених“ — тобто Австрію, Болгарію і Мадяричину — для спільної боротьби за „ревізію мирних договорів“ — і лише їх помилки та впливи Італії стоять тому покищо на перешкоді.

Позиція німців зусилена тепер ріжнотдумністю бувш. табору переможців — бо Англія й Італія не хочуть вже підтримувати „до кінця“ Францію і висовують свої компромісні пропозиції розрішення сучасної політичної кризи.

Це дає надію німцям, що вони безкарно можуть порушувати версальський договір і озброюватися по своєму бажанню, нікого не питаючи і лише „для ока“ продовжуючи „балаканину про принципи роззброєння“. Ні Ліга Націй, авторитет котрої з кожним днем зменшується, ні урочисті постанови чисельних конференцій, ні пакти, ні нарешті, безпосередні переговори поміж державами — все не може примусити Німеччину до слухняности — бо все це не має за собою реальної сили і залишається паперовою загрозою а нічим більше. Що це так — свідчить цікава стаття нью-йоркської „Нешіон“, яка пише: „Небезпека може бути попереджена не пактами, а лише силою. Чи досить для того однієї економічної сили? Сумнівно. В усякім разі сила є необхідна: наколи б Франція, Польща й Мала Антанта вступили минулим літом до Німеччини, як радив генерал Вейган, німці не могли б проявити якого будь серйозного опору. Деладе, що був тоді у владі, відмовився вступити на цей шлях. Він напевно проявив би більше рішучости, коли б знав, що його підтримує Англія; одначе, англійський уряд в останній момент відмовився послати свій флот до Гамбургу“.

З того видно, що ще перед роком була мова про „санкції“ проти Німеччини, але на них не рішилися — а тепер „санкції“ вже є запізніними — і без сумніву їх примінення викличе лише нову європейську війну.

На сьогодні питання про роззброєння стоить

так: Німеччина офіційно заявляє про своє „право озброєння, і про те, що зброїться вона буде, Франція категорично проти того протестує. Наколи б Франція хотіла бути логічною до кінця — вона мусила б із факту порушення Німеччиною умов мирного трактату зробити відповідні висновки — тобто вимагати „санкцій“. Наколи паризький кабінет того не робить то причиною того є, що у нього нема жадних ілюзій відносно негативного відношення до тих санкцій Англії й Італії. Проблема таким чином загострилась і виходу з тупика поки що невидко. А тим часом Європа зброїться.

Відомий америк. журналіст Нікербокер в паризьким „Ентрассіжан“ пише: „Європа надягла уніформу. Із 45 мільонів здорових мужчин, в віці від 15 до 49 років, кожен дев'ятий носить уніформу. Шість мільонів людей одягнуті в сіре, блакитне і „хакі“ сукно регулярних армій, в чорні й брунатні сорочки мундури чисельних мільйонів. Шість мільонів вояків парадують на вулицях, держать варту на кордонах і бере участь в маневрах.“ Як це все закінчиться — пророкувати тяжко. Є лише два виходи — а то: нова світова війна чи розрішення питання озброєння шляхом взаємних компромісів обох зацікавлених таборів. Друге рішення є можливим лише тоді, коли Німеччина побачить проти себе сильний блок табору Ліги Націй, тісно сповнений та збільшений. Оздоровлення тяжко хворої Ліги Націй є передумовою мирного розрішення питання про роззброєння і інших спірних пактів Версальського договору.

І ось зі спробою санації Ліги Націй і є пов'язана поїздка франц. міністра Барту до Польщі й Чехословачії. В Польщі Барту мав головними завданнями: переконатися в тім, що польсько-німецький пакт не змінив франко-польські союзні відношення, і переконати польський уряд в необхідності більше „тісної співпраці з ССРСР“. Наскільки, по відомостях преси, йому вдалося „реставрувати“ польсько-французьку дружбу, настільки не вдалося „втягнути Польщу“ в невідгдану комбінацію союзу зі совітами.

По словах преси „маршал Пілсудський дав зрозуміти Барту, що він ставить за резервою до ССРСР і не виключає можливість там змін“ — (тобто революції — прим. ред.) В ЧСР, по словах самої чеської преси, Барту не мав що до роботи — хіба ліквідацію чесько-польського непорозуміння, яке за останній час і без того

йшло до ліквідації. Барту натурально опублікував комюнікат про своє задоволення візитами, але... поки що Ліга Націй від того не має нічого позитивного. В той же час проти Ліги Націй (і проти ССРСР) був переведений напад з боку далекої Японії, яка виступила з вимогою надати їй одній „права контролю над китайськими справами“. Цей виступ, тепер вже офіційно відкликаний Японією, сильно потурбував всі великі держави, що мають свої інтереси в Китаю і Лігу Націй, яка мала на порядку дня китайські справи. На наш погляд цей гострий виступ Япоонії проти втручання Європи в китайські справи є скерований головню проти ССРСР, яка, як відомо, грішми, людьми і зброєю підтримує комуністичний рух в Китаю і навіть організує „червоні китайські армії“.

Про це свідчать і той факт, що японці на запитання англійської і американської дипломатії дали заспокоюючі відповіді. Не в виключенім, що Японії ця заява є потрібною для майбутнього на виправдання війни з ССРСР, який мов „порушує її інтереси в Китаю“.

„Дні великих рішень“ — так називає де котра європейська преса переживаємі нами часи... Не можемо погодитися з тим. Так ситуація Європи вимагає „великих рішень“, але... чекати їх сьогодні є ще передчасним. До того часу — доки на Сході Європи не повстануть інші державні організми немає що й думати про можливість встановлення європейської рівноваги, а без неї не є можливим і прийняття „великих рішень“... Навіть війна при сучасному стані на Сході не принесе бажаних наслідків Заходу Європи — бо не в виключенім, що більшовики схочуть використати ситуацію і нападуть і на переможених і на ослаблених війною переможців... Здається це починають вже розуміти й європейські політики. Час працює для нас, українців, і треба сподіватися, що українська проблема, яка зараз все частіше появляється на сторінках чужої преси й в промовах європейських політиків, буде поставлена на порядок дня світової політики. Як вона буде розрішена залежить і від загальної політ. ситуації того часу і від нас, українців... Будемо ж пильно слідкувати за розвитком світової політики, студіювати її негативні й позитивні для нашої справи прояви — щоб в потрібний момент бути готовими виступити перед світом з реальним пляном — розбудови Української державности.

Я. М.

Справа Конгресу.

(Zpráva Kongresu).

Справа скликання Всеукраїнського Національного Конгресу все ще продовжує дебатуватися на сторінках української преси і, як видно з виниклих дискусій, не є такою легкою, як уявляли собі спочатку її ініціатори.

Головною перешкодою є, без сумніву, та обставина, що наше громадянство разбито не лише на ряд різних політичних партій, взаємно

одна одну поборюючих, але й... на ряд „урядів“ або принаймні „проводів“, що претендують на виключний монополь „української репрезентації“ і бачуть в майбутнім Конгресі мало що не „Хижацький напад на їх сувереність“. Мало того. Кожний з тих „урядів“ і „проводів“ має свою певну „політичну орієнтацію“ і можливість їх порозуміння і співпраці можна виключити наперед.

„Уряд“, який взяв би участь в праці Конгресу, без сумніву залишився би лише „так довго в зв'язку й приязні“ з ним, як довго би Конгрес апробовував „політику“ того уряду й не пред'являв своїх вимог на контроль його діяльності.

Таким чином — кандидатами на участь в скликанню та праці Конгресу залишаються лише ті з українських політичних угруповань, які не належать до якої будь „урядової“ концепції, та ширші маси нашого безпартійного громадянства, як в краю так і на еміграції.

Наколи б обмежитись при скликанню Конгресу й складенню органу, що має бути покликаний Конгресом для переведення до життя його постанов, лише тими політичними угрупованнями і відкинути усяку участь безпартійної маси то можна казати наперед, що ні Конгрес, ні створена ним організація реальної користі для української справи не принесуть. Навіть, наколи допустити можливість повної односторонності учаснених груп, праця Конгресу й поставного після нього органу не буде мати під собою глибшого ґрунту і буде гальмуватися боротьбою з тими силами („уряди“ й „проводи“), які не брали участь в Конгресу і які натурально конгресову справу будуть поборювати всіма можливими й неможливими засобами.

Інакше буде стояти справа наколи авторитет Конгресу й його організації буде підпиратися не лише політичними укр. групами, які відверто кажучи зараз мало кого „репрезентують“, а широкими колами досі безпартійного громадянства.

Система представництва, як політичних укр. груп, так і безпартійної маси, на наш погляд, цілком залежить від того, які завдання будуть поставлені перед Конгресом. „Треба знайти такі питання, цілком справедливо лише в „Соціал-Демократі“ з приводу цього п. І. Мазена, які не розділюють нас, але зводять“. На наш погляд того ще мало — треба щоб ті питання були актуальними на сьогодні, давали розрішення хоч би важливішим питанням нашої визвольної боротьби... Наприклад — може всі ми зійдемося на визнання необхідності місцевого самоврядування на Україні, але... наша постанова з цього приводу невідомо ще коли увійде в силу.

На сьогодні головними нашими завданнями є передовсім: 1) пропаганда, як внутрі, так особливо назовні, ідеї Державності України і права українського народу на цю державність (Богу жаль нам доводиться ще це доказувати, 2) підпертя нашої національно-визвольної боротьби шляхом консолідації українських сил бодай на еміграції, 3) пропаганда української культури,

4) економічне піднесення укр. народу, а особливо укр. села.

Але з програму Конгресу рішуче мусять бути усунені всі ті питання внутрішньої політики України (державний лад й проч.), які не є актуальними на сьогодні, але є дражливими для многих наших „партійних сектантів“. Такий „реальний“ програм дає можливість без особливих труднощів вжити при скликанню Конгресу принципу паритету всіх учаснених в ньому укр. політичних і громадських організацій.

П. І. Мазена пропонує, щоб орган, що має бути створений проектуемим конгресом „був органом не керування, а координування діяльності укр. політичних угруповань шляхом їх добровільної згоди та порозуміння“.

Ця пропозиція була б може прийнятною при умові участі в ньому укр. громадських організацій і неорганізованого ще досі громадянства. Не є ні для кого таємницею, що майже всі наші „безпартійні“ громадські організації в дійсності такими не є. Майже декілька „своїх“ організацій. Досить буде політичній групі ворожій до Конгресу підслати до участі в ньому „свою“ громадську організацію, щоби та своїм постійним „вето“ загальмувала вповні конгресову працю. На наш погляд паритет представництва організацій-учасників Конгресу й метод порозуміння може бути вжитий лише при складенню та прийняттю платформи політичної діяльності Конгресу; в дальнішому же Конгрес мусить покликати до життя свою власну конгресову організацію, що має бути збудована на принципах нормального демократичного статуту. Членами цієї організації мають бути всі члени в Конгресі учаснених укр. політичних і громадських організацій та ті з безпартійних укр. громадян, які побажають приступити до неї.

При цьому не треба забувати й фінансовий бік справи. На наш погляд вже підготовка й скликання Конгресу вимагають великих грошових засобів, такі ж, наколи не більші, будуть потрібні для переведення до життя конгресових постанов. Покладатися на скарбниці наших укр. організацій тяжко, рівно як і на жертвенність цього громадянства. Кошторис Конгресу й його організації може бути збудований лише на системі оподаткування цілого, співчуваючого ідеї Конгреса, укр. громадянства, а ця система вимагає доброї дисциплінованої організації...

Багато ще спірних питань і тяжких труднощів є на шляху до здійснення ідеї Всеукраїнського Національного Конгресу і лише добра воля і розуміння важливості переживаемих нами часів укр. громадянством можуть побороти всі ті труднощі.

Огляд преси.

(Přehled tisku.)

□ Московський кореспондент „Соціалістического Вестника“ передає:

„Кажуть, що в секретаріаті і в політбюро йде підготовка якихсь реформ. Говорять про реформу ГПУ і про змягшення політичного режиму. Одно-

часно предбачаються якісь нові льоти для селян. Обговорення „реформ“ зустрічав сильну опозицію, на чолі якої стоїть Кірон, котрий як „представник пролетарського Петрограду“ рішучо висловлюється проти „сдачи повіцій селянству“. Його, хоч і

не рішучо, підтримує „представник московського пролетаріату“ Каганович. Сталін поки що, — як звичайно, чекає, але видко його незадоволення Кіровим.“

В Москві „можливість ліберальних реформ“, намагаються пояснити „устійненням совіт. влади“, але в тому мало правди. Правдою є, що як внутрішнє так і зовнішнє положення шляхом певних уступок, як внутрі країни так і за кордоном, принаймні віддалити цю небезпеку. Про це свідчить і дальша кореспонденція го-го-ж „Соціалістического Вестника“, яка каже:

„В Москві зараз дуже стурбовані зовнішнім положенням СРСР. Де кілька місяців тому в галузі зовнішньої політики одержувалась перемога за перемогою. Поліпшення взаємовідносин до Франції. Приятельство з Америкою. Чекання нових „визнань“. Пройшло так мало часу а положення значно згіршилося. Відмовлення Америки в кредитах поставило під загрозу можливість торговельних зносин з нею. Перетрактації Японії з С. Ш. А. ослабили і політичні позиції СРСР. Торговельні зносини з Францією майже не розвиваються. Відносини з Німеччиною явно зіпсуті. В Англію по старому продаж переводиться, але сторони явно не мають одна до однієї довіри. Визнання СРСР державами Малої Антанти відстро-чується. А між тим і на далекім Сході й на західному кордоні положення, хоч і не так небезпечне як було тому п'ять місяців назад, але все-ж дуже загрозливе.“

Ми в своїй часописі вже вказували на похибність тих „дипломатичних перемог“, які так гучно славилася комун. Москва. Час підтверджує наші висновки й ясно вказує, що соннішня ситуація СРСР була, в її буде залишатися непевною і загрозливою доки там існує сталінська влада.

□ Пертінакс в „Еко де Парі“ в приводу візиту франц. міністра Барту до Варшави пише:

„Одним із завдань Барту в добитися від поляків угоди на співпрацю з СРСР... Правда, ми не чекаєм від большевиків навіть зміненихся ніяких позитивних послуг; в цьому змісті ідеї Еріо не прийняті Ке д-Орсе (франц. міністерство закорд. справ. Прим. ред.). Ми чекаємо від Москви лише негативної допомоги.“

Наскільки відомо з преси, польський уряд не поділює французького оптимізму і маршал І. Пілсудський в розмові з Барту, як передає кореспондент „Журналь“ заявив, що він „в резервою ставиться до СРСР і судить, що там не виключені зброї“. Поляки, як близькі сусіди СРСР, без сумніву ліпше від інших зазнають і з сучасною небезпечною ситуацією комун. Москви і ледне чи дадуть витягнути себе в „небезпечне приятельство“.

□ „Ньюс-Кронікл“ передає, що мадярський регент адмірал Хоргі відмовився прийняти персонально совіт. посла Петронського.

□ „Дейлі Телеграф“ передає, що сов. уряд вимагає, щоб СРСР було дано право мати армію і авіацію більші ніж іншим державам. Москва мотивує ці вимоги тим, що СРСР має дуже велику територію і в примушений мати багато війська, як в Європі (проти власного народу — пр. ред.), так і на Далекім Сході. Проти тих сов. вимог рішуче виступає Польща, яка вказує, що як тільки напруження на Далекім Сході ослабиться — Москва перекине всі свої сили до Європи.

□ „Кельніше Цайтунг“ пише, що на Сов. Україні заарештовано по обвинуваченню в зносінах з „українськими самостійниками“ 10 катол. ксьондаїв і 8 протестантських пасторів. Крім тих за останній тиждень заарештовано 75 німців-колоністів. Більшість заарештованих вислані на Соловки.

□ „ПАТ“ передає, що на Україні селяне протестують проти надіслання для контролю над весняними засівами „комсомольців“ і в багатьох селах важко побили цих контрольорів.

□ Грувин Кирило Какабадзе, що займав довгий час у СРСР високі пости а тепер рішив розірвати в большевиками почав друкувати в „Сендей Експрес“ свої статті про Сталіна, якого добре знає від 20 р. Какабадзе твердить, що Сталін рішуче не неде такого аскетичного життя, як про це пишуть. Навпаки спосіб життя сов. диктатора зовсім не відповідає комун. васадам, а державні коштує 300.000 фунт. стерл. (коло 3 $\frac{1}{2}$ мільонів к. ч.) на рік. Сталін живе в розкішних кремльовських палатах, де колись жив цар і крім того має свій маєток біля Москви — Зубалонку. Коли Зубаловка подобалася Сталінові — то з того села виселено всіх селян.

□ „Вісті“ пишуть, що на пропозицію магнітогорських робітників сов. уряд випускає позичку „другого року другої п'ятилітки“ на суму 3 $\frac{1}{2}$ мільярдів рублів. Всім громадянам СРСР „пропонується“ дати на цю позичку свій трохтижневий заробіток. Поскільки в СРСР невиконання „пропозицій“ уряду звичайно карається, як „контрреволюція“ — то таким чином сов. уряд „по бажанню робітників“ обложив голодне населення новим одноразовим податком в розмірі „трохтижневої платні“.

□ „Український тиждень“ ч. 17 від 23.IV приносить заяву бувш. головного контрольного ОУН п. доц. Моралевича Я. такого змісту:

В. П. Р. Не відмовте примістити у Вашім поважнім органі цю мою заяву, що до жадної політичної партії я не належу. Доц. Я. Моралевич.

□ „Український тиждень“ ч. 18 від 30.IV містить відчит Н. Григорієва в Україні. Соціал. Клубі 21.IV.34 на тему: „Польсько-Німецька угода“. Розглядаючи думки европ. преси з приводу цього договору Григорієв каже, що „конрагенти погодилися коштом Литви, яка мала з ними обома конфлікти“, окремо підкреслює відомости польської преси про можливість німецько-совітського конфлікту і її твердження, що „держання рація каже Польщі йти в Німеччиною“; підсумовуючи результат своєї аналізи реферант вважає, що в факті німецько-польської угоди маємо потягнення далекосяглого значіння в зглядно й нову і далекосяглу польську орієнтацію.

□ „Український тиждень“ ч. 16 від 16.IV. приносить повідомлення про X-й звичайний а'їад ЦЕСУС-а та друкує його резолюції, в яких між іншим говориться, що а'їад заяв в справі Всеукр. Націон. Конгресу негативне становище“...

В тім же числі приміщена замітка: „В колах російської еміграції“: „Довідуємося, що в останній днях надійшов від ген. Мілера з головного центра в Парижі наказ, яким забороняється членам „Російського общевовнського Союзу“ вступати в будь-які суперечки з українцями й допорукується повна лояльність в національних питаннях.“

□ Моск. кореспондент „Санді Таймс“ пише, що сов. преса зараз багато говорить з приводу несплачення робітникам зар. платні в цілім СРСР. В однім Ніжнім Новгороді не заплачено платні на суму 20 мільонів руб.

□ Мінська сов. преса пише, що останніми днями було на сов. Білорусії три терористичні вамахи, спрямовані сов. залізничниками проти членів компартії.

□ Відомий Л. Троцький, ще останній час жив під псевдонімом Седов у Франції під Парижем, був висланий відтілі і повертається у Турцію — де жив раніш.

□ ПАТ передає а Букарешту, що на Векидєнь улади большевики кронува масакру над румунським кордоном В ночі з 7 на 8 квітня в православних церквах Румунії відбувалися урочисті богослуження. Спів і гук данонів стягнув теж на беріг Дністра багато сов. населення, яке на колінах гаряче молилося. Нагло найкан відділ большев. кінотчиків, які в кулеметів постріляли всіх молящихся, яким не вдалося втікти.

□ В Царгороді помер „наглою смертю“ член сов. торг. делегації Бусілон відкликаний до Москви. Це на протязі цього року другий приклад „наглої смерті“ сов. дипломата в Царгороді. І звязки „нагло“ мруть відкликані до „любимої сов. батьківщини“.